

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมแนะแนวอาชีพที่มีต่อเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนระดับประกาศนียบัตร ชั้นปีที่ 2 โรงเรียนเทคนิคปากป้าสัก อำเภอเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สมมุติฐานการวิจัย

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง
2. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม
3. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะติดตามผลสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม
4. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะหลังการทดลองสูงกว่าในระยะก่อนการทดลอง
5. นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะติดตามผลสูงกว่าในระยะก่อนการทดลอง
6. นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะหลังการทดลองกับในระยะติดตามผลไม่แตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 ที่มีคะแนนเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระดับตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา ได้กลุ่มตัวอย่าง 20 คน และสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งเป็นสองกลุ่ม กลุ่มละ 10 คน คือ กลุ่มทดลองซึ่งเข้าร่วมโปรแกรมแนะแนวอาชีพ และกลุ่มควบคุมได้รับการฝึกกิจกรรมตามปกติที่ทางโรงเรียนจัดอยู่แล้ว

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเสนอผลตามสมมุติฐานดังต่อไปนี้

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะเวลาหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะติดตามผลสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะเวลาหลังการทดลองสูงกว่าในระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
5. นักเรียนที่ได้รับ โปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะติดตามผลสูงกว่าในระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
6. นักเรียนที่ได้รับ โปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะหลังการทดลองกับในระยะติดตามผลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

ผู้วิจัย ได้อภิปรายผลตามสมมุติฐานดังนี้

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันทนา ธิรพุทธิชัย (2544, หน้า 108) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการฝึกความฉลาดทางอารมณ์ และการให้คำปรึกษากลุ่มแบบพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนเทคนิคในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พวงทอง อินใจ (2544, หน้า 84) ได้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษา ทฤษฎีโปรแกรมภาษาประสาทสัมผัสต่อคุณค่าแห่งตนของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นอย่างนี้เพราะว่า ในระยะก่อนการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุมมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระเท่าเทียมกัน แต่หลังจากที่นักเรียนกลุ่มทดลองซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมแนะแนวซึ่งเป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ ทำให้นักเรียนกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมแนะแนวมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระระยะหลังการทดลองและระยะ

ติดตามผลเพิ่มมากขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุม เพราะหลังจากการทดลองนักเรียนได้รับข้อมูล ข่าวสาร ประสพการณ์ใหม่ ๆ ในทางที่ดี มีคุณค่า และความหมาย ความสำคัญของการประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งเป็นอาชีพที่ทุกคนสามารถสร้างงานขึ้นมาด้วยตนเอง บริหารงานด้วยตนเอง โดยไม่ได้เป็นลูกจ้าง หรืออยู่ใต้การบังคับบัญชาใคร ตนเองสามารถหารายได้เลี้ยงตนเองและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้ นอกจากนี้นักเรียนกลุ่มที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมแนะแนว ยังได้ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญที่ว่า การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระหนึ่งใดนั้น บุคคลนั้นต้องมีความรู้เรื่องอาชีพนั้น ๆ ก่อน หลังจากนั้นต้องมีความรู้ลึกที่ติดต่ออาชีพเหล่านั้น เช่น มีความพึงพอใจ ความสนใจ เข้าใจในคุณค่า เกิดความนิยมชมชอบ เพราะสิ่งเหล่านี้ทำให้มีผลต่อเจตคติของคนเรา เมื่อบุคคลเกิดเจตคติที่ดีต่ออาชีพแล้ว บุคคลนั้นก็จะมี แนวโน้มที่จะแสดงออกทางพฤติกรรมที่ดีต่ออาชีพนั้น ๆ ดัง ซาเวอร์ (Shaver, 1977, p. 108) กล่าวว่า เมื่อบุคคลเกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดก็มีความโน้มเอียงที่จะตอบสนองไปในทางชอบต่อสิ่งนั้น และเมื่อใดที่เจตคติเกิดขึ้นอย่างสูงสุดแล้ว การกระทำก็ตามมา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชิตา บำรุงยศ (2544, หน้า 107) ได้ศึกษาผลการให้คำปรึกษาทฤษฎีโปรแกรมภาษาประสาทสัมผัสต่อความวิตกกังวลเกี่ยวกับความตายของผู้ป่วยเอดส์ พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจากการวิจัยครั้งนี้จึงแสดงให้เห็นว่า วิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลองคือระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลนั้นส่งผลร่วมกันต่อเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระ

2. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมในระยะหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมในระยะหลังการทดลอง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมแนะแนวอาชีพสัปดาห์ละ 2 ครั้ง เป็นเวลา 6 สัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 17.00 ชั่วโมง ทำให้นักเรียนมีความรู้ มีประสบการณ์ และมีการมองอาชีพอิสระเปลี่ยนไปจากเดิม ทำให้มีผลต่อเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระดีขึ้น เนื่องจากการสอนโดยโปรแกรมแนะแนวอาชีพนี้ ผู้วิจัยมีกรรมวิธีการสอนที่เป็นระบบ มีขั้นตอน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติพร้อมทั้งมีอุปกรณ์ที่มีลักษณะเป็นสื่อประสมหลายประเภท แผนภาพอาชีพต่าง ๆ มีการบรรยายถึงเนื้อหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระเช่น ให้นักเรียนได้รู้ว่าการประกอบอาชีพมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะนอกจากสามารถทำให้มีปัจจัยสนองความต้องการทางร่างกายแล้ว ยังตอบสนองความต้องการด้านจิตใจ ทำให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าไม่ด้อยไปกว่าคนอื่น รวมทั้งได้ข้อคิดที่ว่า การที่จะเป็นผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระนั้น บุคคลนั้นต้องมีความอดทน ขยัน มีความคิดริเริ่ม มีไหวพริบ มีความพยายาม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งมี

ค่านิยมและเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพอิสระด้วย ความรู้เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยูพิน นิวลักษณ์ (2541, หน้า บทคัดย่อ) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพนั้นมีหลาย ๆ ด้านในนั้น รวมทั้งมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพอิสระด้วย พร้อมกันนั้นนักเรียนยังได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรงจากการชมสถานประกอบอาชีพอิสระ และรวมทั้งแสดงบทบาทสมมุติ ซึ่งทำให้นักเรียนได้รับความรู้และความเข้าใจที่ดีต่อลักษณะของงานอาชีพอิสระ พร้อมทั้งเห็นตัวแบบที่ดีที่สามารถทำงานอิสระแล้วประสบความสำเร็จ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้นักเรียนเกิดความคิด ความสนใจ นิยมชมชอบในอาชีพอิสระ และอยากทำตามต้นแบบนั้น นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจว่า งานอิสระเป็นงานที่ทุกคนสามารถทำได้ และประสบความสำเร็จ ถ้าบุคคลนั้นมีความคิดริเริ่ม ปฏิบัติจริง และไม่เกียจคร้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมร รื่นกมล (2534, หน้า 89) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมแนะแนวต้องได้ปฏิบัติตามขั้นตอนของกระบวนการกลุ่มทั้ง 3 ขั้น คือ ขั้นปฏิบัติกิจกรรม ขั้นอภิปรายผล และขั้นสรุป และนำไปใช้ตั้งแต่และชั้นในกิจกรรมนั้น ๆ นักเรียนได้มีโอกาสปฏิบัติ ซึ่งนักเรียนจะได้ประสบการณ์ตรงในการแสดงความคิดเห็น นอกจากนั้นนักเรียนยังได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพอิสระในชุมชนมากขึ้น และนักเรียนได้มองเห็น โอกาสที่จะเลือกประกอบอาชีพอิสระที่เหมาะสมกับความสนใจ ความถนัด และความสามารถของตนเอง นอกจากนี้ ซิมบาโด (Zimbardo, 1969, p. 20) ได้สนับสนุนว่า การสอนแนะแนวกลุ่มจะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านเจตคติและพฤติกรรม และทริอันดิส (Triandis, 1971, pp. 142-159) ได้กล่าวว่าข้อมูลที่บุคคลได้รับอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดโปรแกรมแนะแนว เพื่อเป็นการให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับอาชีพอิสระ ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลที่คิดเลขทำให้เจตคติในการประกอบอาชีพอิสระเปลี่ยน สอดคล้องกับงานวิจัยของสัญญา จัตตานนท์ (2521, หน้า 91) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติที่มีต่ออาชีพอิสระกับความรู้เกี่ยวกับอาชีพอิสระพบว่า ความรู้เกี่ยวกับอาชีพอิสระส่งผลให้บุคคลมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพอิสระ ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมนั้นไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมแนะแนว จึงไม่ได้รับข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์ และแนวทางในการประกอบอาชีพอิสระที่ถูกต้องดังกลุ่มทดลอง ดังนั้นจึงทำให้คะแนนเฉลี่ยเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนกลุ่มที่รับโปรแกรมแนะแนวอาชีพสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมในระยะหลังการทดลอง

3. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพในระยะติดตามผลสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 3 ที่ว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมในระยะติดตามผล ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรมแนะแนวอาชีพที่ผู้วิจัยจัดขึ้น

สามารถเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพอิสระได้ ซึ่งมีข้อสังเกตในการจัดโปรแกรมในการเสริมสร้างเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียน ดังนี้การเสริมสร้างเจตคติต่อการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพอิสระมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้แนวคิด ให้นักเรียนเห็นว่าการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพอิสระนั้นต้องรู้จักวางแผน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจขององค์ประกอบต่าง ๆ นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้นักเรียนเห็นถึงคุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพอิสระที่ประสบความสำเร็จและมองเห็นคุณค่าของอาชีพอิสระ คุณลักษณะของอาชีพอิสระ เป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีคุณค่าน่าสนใจ มีโอกาสก้าวหน้า ร่ำรวยได้ สามารถทำได้และช่วยแก้ไขปัญหาการว่างงานในปัจจุบันได้โดยจัดกิจกรรมให้เห็นสภาพการว่างงานในปัจจุบัน เช่น เห็นตัวอย่างการประกอบอาชีพที่ง่าย มีรายได้ดี ถ้ามีความอดทน และเป็นการนำเสนอให้นักเรียนเห็นถึงการที่คนเรามีเจตคติที่ดีต่ออาชีพใดอาชีพหนึ่ง จะทำให้คนเราสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้ เพราะฉะนั้นการจัดโปรแกรมแนะแนวอาชีพของผู้วิจัยสามารถเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่ออาชีพอิสระได้ เนื่องจากโปรแกรมแนะแนวอาชีพที่จัดขึ้น มีความสอดคล้องต่อเนื่องและมีจุดมุ่งหมายครอบคลุมการพัฒนา เจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเจตคติของ บลูม (Bloom, 1964, pp. 33-34) ได้แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนการเกิดเจตคติดังนี้คือ 1. รับรู้สิ่งเร้า 2. ตอบสนอง 3. การสร้างคุณค่า 4. การจัดระบบคุณค่า และ 5. การสร้างเป็นนิสัย ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นได้แก่ การแสดงแผน ภาพอาชีพอิสระต่าง ๆ ให้นักเรียนดู นอกจากนี้ทำให้นักเรียนรู้ถึงความหมายของอาชีพอิสระ และให้ นักเรียนทราบความสำคัญของการประกอบอาชีพอิสระว่าเป็นอาชีพหนึ่งที่เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน และทุกคนสามารถเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับอาชีพอิสระจากบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระ พร้อมทั้งได้รู้ช่องทางในการทำงานและวิธีการทำงานให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตจากพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมแนะแนวอาชีพทุก ๆ คนล้วนแต่มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพอิสระ เช่น แสดงพฤติกรรมสนใจ แสดงความคิดเห็น และความกระตือรือร้นที่จะเป็นบุคคลหนึ่งที่จะประกอบอาชีพอิสระในอนาคตเมื่อนักเรียนเหล่านั้นสำเร็จการศึกษา นอกจากขั้นตอนนี้แล้ว บลูม (Bloom, 1964, p. 34) ยังได้กล่าวไว้ว่าการเปลี่ยนแปลง เจตคติยังมีปัจจัยอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น แหล่งข่าวสาร ลักษณะของข่าวสาร การเสนอข่าวสาร และลักษณะของผู้รับข่าวสาร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ที่นักเรียนกลุ่มทดลองได้รับรู้จากข้อมูลข่าวสาร และได้สัมผัสกับของจริงและประสบการณ์ตรง เช่น นักเรียนได้สัมผัสกับบุคคลที่ทำอาชีพอิสระแล้วประสบความสำเร็จ ทำให้นักกลอนนั้นกลายเป็นต้นแบบที่ดีของนักเรียน และประสบการณ์นี้อาจมีส่วนทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพอิสระได้ เจตคตินี้ที่เกิดจากประสบการณ์ที่นำความรู้สึกที่ดี เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะมีอิทธิพลทำให้เจตคตินั้นคงทนอยู่ได้นาน เพราะเหตุนี้จึงทำให้คะแนนเฉลี่ยเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนที่ได้รับ โปรแกรมแนะแนว

อาชีพสูงกว่ากลุ่มควบคุมในระยะติดตามผล ซึ่งเปรียบเทียบกับนักเรียนกลุ่มควบคุมมีการพัฒนาด้านเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระน้อยกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมแนะแนวอาชีพ เป็นเพราะนักเรียนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับข่าวสารข้อมูลที่ดีเกี่ยวกับอาชีพอิสระ ขาดโอกาสที่ได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง และไม่เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพอิสระ การที่นักเรียนจะเรียนรู้หรือศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนั้นค่อนข้างเป็นไปได้ลำบาก เพราะอาจจะขาดผู้ที่คอยกำกับ แนะนำ กระตุ้น ชักจูง เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้น ถึงแม้ว่านักเรียนวัยนี้จะมีความสนใจในอาชีพแล้วก็ตาม ถ้าขาดการกระตุ้นหรือขาดคนคอยแนะนำ นักเรียนก็จะพัฒนาเองได้ช้า เพราะฉะนั้นจึงทำให้คะแนนเฉลี่ย เจตคติในการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะติดตามผลสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า โปรแกรมแนะแนวอาชีพหรือกิจกรรมแนะแนวเป็นวิธีการดำเนินการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาชีพอิสระและ ประสบการณ์ด้านอาชีพอิสระโดยการผสมผสานการให้ข้อมูลหลาย ๆ แบบ เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้เรื่องอาชีพอิสระ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าในระยะเวลากว่า 2 สัปดาห์ คะแนนเฉลี่ยเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมแนะแนวอาชีพไม่ลดลง

4. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะหลังการทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 4 ที่ว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะหลังการทดลองสูงกว่าในระยะก่อนการทดลอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเสริฐ พรหมศร (2531, หน้า บทคัดย่อ) พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติต่ออาชีพอิสระสูงขึ้น และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปกรณ์ วงศ์สวัสดิ์ (2533, หน้า บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนด้วยชุดแนะแนวอาชีพมีความสนใจสูงขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รสรินทร์ ลำไย (2534, หน้า 43) พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนด้านอาชีพมีเจตคติต่ออาชีพสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมแนะแนวอาชีพได้รับรู้และเข้าใจถึงลักษณะของงานคุณลักษณะที่ดีในการประกอบอาชีพอิสระ ตลอดจนเกิดแนวคิดจินตนาการที่จะคิดสร้างสรรค์งานของตนเอง และเกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในทางที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของเจตคติ 3 ประการ คือ องค์ประกอบด้านความรู้ องค์ประกอบด้านความรู้สึก และองค์ประกอบด้านแนวโน้มการกระทำ และสอดคล้องกับ ศักดิ์ สุนทรเสณี (2531, หน้า 4) ที่กล่าวว่า เจตคติเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล การเลียนแบบคนอื่นที่ตนพอใจและอิทธิพลของกลุ่มสังคมทำให้เกิดการคล้อยตาม จากโปรแกรมแนะแนวอาชีพนักเรียนจะพัฒนาใน

เรื่องการตระหนักรู้ต่อตนเอง และการวิเคราะห์ตนเอง ตระหนักรู้ในเรื่องอาชีพและรู้จักสำรวจ
 ประการสุดท้ายรู้จักการตัดสินใจด้วยตนเองจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับจะทำให้
 นักเรียนเกิดจินตนาการที่จะสร้างสรรค์งานด้วยตนเอง และเปลี่ยนแปลงเจตคติในการประกอบอาชีพ
 อีกระยะไปในทางที่ดี

โปรแกรมแนะแนวอาชีพจัดได้หลายรูปแบบ หลายวิธีการ สามารถนำมาใช้เพื่อปลูกฝัง
 เจตคติในอาชีพอิสระได้ดังเช่น ผลงานวิจัยของท่านอื่น ๆ ได้แก่ อารีรัตน์ พัฒนเพ็ญ (2529, หน้า
 42) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับข้อมูลด้านอาชีพตามโปรแกรมกิจกรรมแนะแนว
 อาชีพ มีเจตคติต่ออาชีพสูงขึ้น วันเพ็ญ แก่นกระจ่าง (2535, หน้า บทคัดย่อ) พบว่านักเรียนชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้วิธีทัศนียภาพเจตคติต่ออาชีพสูงขึ้น มะลิวัลย์ มาดติก (2536, หน้า บทคัดย่อ)
 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้หนังสือการ์ตูนสร้างสรรค์ชุด “ชีวิตต้องสู้” มีเจตคติใน
 อาชีพอิสระสูงขึ้น ปัญญาทิพย์ ทิมะวงศ์ (2542, หน้า บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่
 1 ที่ได้รับการแนะแนวเป็นกลุ่มด้านอาชีพ มีการรับรู้อาชีพอิสระในท้องถิ่นดีขึ้น

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาและผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า เจตคติในการประกอบอาชีพ
 อิสระของกลุ่มนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมแนะแนวอาชีพหลังการทดลองดีกว่าก่อนการทดลอง

5. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระใน
 ระยะติดตามผลสูงกว่าในระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตาม
 สมมุติฐานข้อที่ 5 ที่ว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมแนะแนวอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพ
 อิสระในระยะติดตามผลสูงกว่าในระยะก่อนการทดลอง ทั้งนี้เนื่องจากว่าโปรแกรมแนะแนวอาชีพ
 ได้ช่วยให้นักเรียนมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาชีพอิสระและค้นพบความหมาย ความสำคัญของการ
 ประกอบอาชีพอิสระที่เป็นอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง และเหมาะสมกับสังคมในปัจจุบัน นอกจากนี้
 นี้โปรแกรมแนะแนวอาชีพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นยังได้ให้ความรู้ความเข้าใจและเห็นแนวทางในการ
 ประกอบอาชีพอิสระ ได้รู้จักวิธีการประกอบอาชีพใหม่ๆ รู้จักขั้นตอนการดำเนินงาน การวางแผน
 ในการทำอาชีพให้ประสบความสำเร็จ พร้อมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรู้สึกสนุกสนาน
 เพลิดเพลิน และเป็นกันเอง กล้าแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจที่จะเป็นผู้ประกอบอาชีพ
 อิสระในอนาคต ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า โปรแกรมแนะแนวอาชีพของผู้วิจัยที่สร้างขึ้น สามารถพัฒนา
 เจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะมิตร
 เมธาธิระนันท์ (2536, หน้า บทคัดย่อ) ที่ศึกษาผลการใช้ชุดแนะแนวอาชีพที่มีต่อความสนใจใน
 อาชีพอิสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุด
 แนะแนวอาชีพมีความสนใจในอาชีพอิสระสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ พรรคักดิ์ อยู่คง
 (2539, หน้า บทคัดย่อ) ผลการจัดบริการสนเทศแบบทัศนศึกษาทางด้านอาชีพที่มีต่อความสนใจ

อาชีพอิสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลวัดท่ามะปราง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับบริการสนเทศแบบทัศนศึกษาทางอาชีพมีความสนใจอาชีพอิสระสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ ชารรัตน์ วงศ์สุวรรณ (2536, บทคัดย่อ) ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่ม และข้อเสนอเทศทางอาชีพที่มีต่อเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนวมราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและที่ได้รับข้อเสนอเทศทางอาชีพมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพอิสระสูงขึ้น จันทา สนธิเศษขจิตพร (2540, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาผลของการใช้ชุดสไลด์เทปการแนะนำอาชีพอิสระเพื่อเสริมสร้างความสนใจในการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนชุมชนบ้านอ่างเวียน จังหวัดชลบุรี พบว่า นักเรียนที่ได้ดูชุดสไลด์เทปแนะนำอาชีพอิสระ มีความสนใจในการประกอบอาชีพอิสระสูงกว่า นักเรียนที่ไม่ได้ดูชุดสไลด์เทปชุดแนะนำอาชีพอิสระในระยะติดตามผล จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การจัดโปรแกรมแนะนำอาชีพที่ผสมผสานหลายแบบนั้น สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีข้อสังเกตในการจัดโปรแกรมแนะนำในการพัฒนาเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระที่ผู้วิจัยจัดให้ นักเรียนนั้น ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องอาชีพอิสระได้อย่างลึกซึ้ง เป็นกระบวนการมีการรับรู้ มีการตอบสนอง ส่งผลให้เกิดความพอใจและชื่นชมในความรู้ที่ได้รับ ส่งผลทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อโปรแกรม มีการเห็นคุณค่า และความสำคัญของอาชีพอิสระจนกระทั่งเปลี่ยนพฤติกรรมจนกลายเป็นนิสัยตามที่ บลูม (Bloom, 1964, pp. 33-34) ได้เสนอไว้ การเกิดความรู้สึกคือ 1. การรับรู้สิ่งเร้า 2. ตอบสนองต่อสิ่งเร้า นั้น 3. สร้างคุณค่า 4. จัดระดับคุณค่า และ 5. สร้างเป็นลักษณะนิสัย จึงทำให้พฤติกรรมนี้คงทน และเจตคติต่ออาชีพอิสระก็ยังคงทนจนถึงระยะติดตามผล

6. นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมแนะนำมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะหลังการทดลองกับในระยะติดตามผลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 6 ที่ว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมแนะนำอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะหลังการทดลองกับในระยะติดตามผลไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมแนะนำอาชีพทดลองระยะเวลา 6 สัปดาห์นั้น จะส่งผลให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการประกอบอาชีพอิสระ เห็นคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของคนเรามาก และความหมาย ความสำคัญในการประกอบอาชีพ และเกิดความตระหนักเกี่ยวกับอาชีพอิสระว่าเป็นอาชีพที่ตนเองสามารถพัฒนางานขึ้นมาได้ด้วยตนเอง มีเกียรติ มีคุณค่า น่าสนใจ มีโอกาสก้าวหน้าร่ำรวยได้ และเนื่องจากนักเรียนได้รับคำแนะนำที่ดีจากบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระจนมีชื่อเสียงและมีฐานะในสังคม นอกจากนี้นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมแนะนำยังได้รับข้อมูล ข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับโลกอาชีพอย่าง

กว้างขวาง ซึ่งความรู้สึที่ดีต่ออาชีพอิสระนั้นมีผลทำให้เจตคติในการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนอยู่ในระดับสูง แม้ระยะเวลาของการทดลองจะผ่านไปก็ไม่ได้ทำให้เจตคติในการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนลดลงแต่อย่างใด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แมคกายร์ (McGuire, 1969, pp. 175-177) ได้กล่าวถึงวิธีการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลอาจทำได้ดังนี้ 1. การให้คำแนะนำโดยการให้บุคคลอื่น เช่น จากผู้ที่มีอำนาจเหนือตนจากกลุ่มเพื่อน เป็นต้น มาแนะนำสิ่งต่าง ๆ จะทำให้บุคคลเปลี่ยนเจตคติได้ 2. การให้ทำตามโดยอาจจะเลียนแบบบุคคลอื่นที่มีอิทธิพลต่อตน เช่น คนที่มีอำนาจ บุคคลที่น่าเชื่อถือ เป็นต้น 3. การอภิปรายกลุ่ม โดยการให้สมาชิกในกลุ่มได้เสนอแนะความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ แล้วหาข้อสรุปที่ถูกต้องเหมาะสม จะทำให้สมาชิกในกลุ่มรับรู้และคล้อยตามได้ 4. การใช้สารชักจูง โดยการส่งสารด้วยสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น บทความคำพูดโดยผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ไปยังผู้รับจะทำให้บุคคลเปลี่ยนเจตคติให้คล้อยตาม นอกจากนั้น ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2531, หน้า 53) ได้สรุปการเกิดความรู้สึกว่า เริ่มจากความจำเป็นหรือความต้องการขึ้น ต่อไปก็ทำให้เกิดความชอบหรือความสนใจติดตามมา ความชอบนี้ย่อมจะกระตุ้นให้มีความนิยมชมชอบ หรือเข้าใจในคุณค่าแล้วกลายเป็นค่านิยมขึ้นมา ค่านิยมนี้ที่อยู่ระยะเวลาหนึ่งนานพอสมควร ก็ย่อมจะกระตุ้นให้เกิดสภาวะที่รุ่มร้อน หรือพร้อมที่จะกระทำการอยู่ในใจ เรียกว่า เจตคติ นั่นเอง เพราะฉะนั้นผู้วิจัยจึงได้จัดโปรแกรมที่สอดคล้องต่อเนื่อง และมีจุดมุ่งหมายครอบคลุมการพัฒนาเจตคติ และเปลี่ยนเจตคติที่ดีต่ออาชีพอิสระได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นผลทำให้คะแนนเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมแนะแนวอาชีพในระยะหลังการทดลอง กับคะแนนเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะติดตามผลไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. จากผลของการวิจัยพบว่า โปรแกรมแนะแนวอาชีพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถนำไปพัฒนาและส่งเสริมเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนได้ ฉะนั้นจึงควรนำเอาผลของการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนาเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพอิสระ เมื่อผู้เรียนมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระดีขึ้นก็จะมีผลต่อพฤติกรรมเลือกประกอบอาชีพ ทำให้สนใจประกอบอาชีพอิสระ ทำให้ลดปัญหาการว่างงานได้
2. ผู้บริหารสถานการศึกษาตลอดจนครูอาจารย์ควรหาแนวทางในการปลูกฝังเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระให้แก่นักเรียน ด้วยการจัดให้นักเรียนทุกสาขาวิชาชีพ ทุกคนได้มีโอกาสฝึกประกอบอาชีพอิสระในระหว่างเรียน โดยนำทักษะ ความรู้ในสาขาวิชาที่นักเรียนกำลังเรียนอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. ควรมีการปลูกฝังเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระให้นักเรียนในระดับอื่น ๆ เช่น ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา เพื่อจะได้กระตุ้นให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีในการประกอบอาชีพอิสระตั้งแต่เยาว์วัย ซึ่งจะทำให้นักเรียนเลือกประกอบอาชีพอิสระตามความเหมาะสม ความสามารถ และบุคลิกลักษณะของตนซึ่งจะช่วยพัฒนาประเทศชาติให้ดีขึ้น

4. กรมอาชีวศึกษาน่าจะนำเอาผลของการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นส่วนหนึ่งในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร และขบวนการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้มีเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพอิสระ

5. เมื่อเวลานำโปรแกรมแนะแนวอาชีพนี้ไปใช้จริง ๆ ควรขยายเวลาในการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนและการจัดกิจกรรมให้นักเรียน ได้รู้เกี่ยวกับตนเองและอาชีพอิสระเพิ่มมากขึ้น

6. นำเอาความรู้ในการจัด โปรแกรมแนะแนวอาชีพ ไปเสนอกับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อเผยแพร่ไปยังครูในโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อประโยชน์จะได้เกิดกับนักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. โปรแกรมแนะแนวอาชีพเรื่องเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้เป็นโปรแกรมแนะแนวที่ใช้กับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการสร้างโปรแกรมแนะแนวเพื่อพัฒนาเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระแก่นักเรียน นักศึกษาในระดับอื่น ๆ เช่น ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือวิชาชีพครู เป็นต้น

2. โปรแกรมแนะแนวอาชีพเรื่องเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระที่สร้างขึ้นนี้ เป็นการสอนที่เน้นเกี่ยวกับเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งสามารถพัฒนาเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนได้ ฉะนั้น ควรสร้างโปรแกรมแนะแนวอาชีพที่มีต่อการพัฒนาด้านอื่น ๆ เช่น วุฒิภาวะทางอาชีพ การตัดสินใจเลือกอาชีพ การรับรู้เรื่องอาชีพ ซึ่งจะเป็ประโยชน์แก่นักเรียนมากขึ้น

3. ควรเลือกศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระเช่น ระดับผลการศึกษา อาชีพของบิดามารดา สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ความคาดหวังของครอบครัวที่มีต่อนักเรียน ความคาดหวังของนักเรียนเป็นต้น